

promiškas promežs
proyunka probasoa prometsä
probosy proskog proforest proforè
probosona
prohutan proerdö probosque
propādure profloresta
prolas probos prowald
probois progozd proforesta procoille
proselva prolešoka
prodondo
proles

Stichting Probos zet zich in voor een gezonde leefomgeving voor mens en natuur.

Sterke en gezonde bossen zijn daarbij cruciaal. Het bos staat bij Probos *altijd* centraal.

Dus ook in 2023 hebben we weer onvermoeibaar gewerkt aan het stimuleren van duurzaam bosbeheer en bosuitbreiding in Nederland én ver daarbuiten.

In dit jaarverslag de hoogtepunten met links naar meer achtergrondinformatie.

JAARVERSLAG 2023

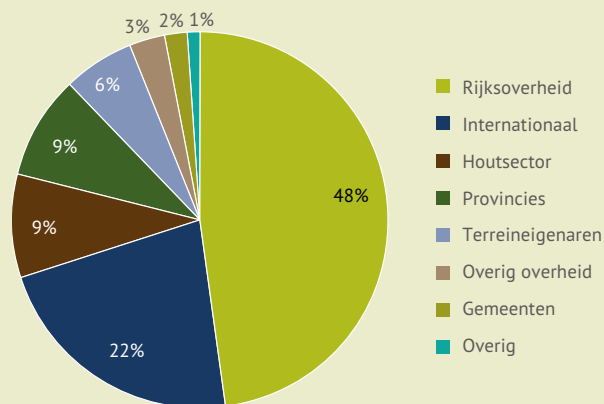

Over Probos

Het team van Probos telt 11 personen. Meestal zijn er 1 of 2 stagiairs/afstudeerders. Lange tijd voerden Mark van Benthem en Jan Oldenburger samen de directie. Na het vertrek van Jan begin 2023 is Mark solo de directeur-bestuurder. Mark weet zich gesteund door het team dat zelforganiserend te werk gaat.

Inhoudelijk heeft Sander Teeuwen het werkveld 'Gegevensvoorziening' van Jan overgenomen. Sander is dé dataspecialist binnen Probos. Hij laat graag zien wat er allemaal kan met de schat aan data die Probos beheert.

In 2023 zijn Jasper Velthuis en Robin Zwijgers als dataspecialisten toegevoegd aan het team 'Gegevensvoorziening' en Eli Prins versterkt het team 'Verduurzamen houtketen en waarden bos- ecosysteemdiensten'. Senior adviseur Nienke Welle richt zich op het werkveld 'Meer bomen en bos'. Met partners in het landelijk gebied draagt zij bij aan de doelstelling van 10% meer bos in Nederland en een groen-blauwe dooradering van het landschap.

Aandeel van verschillende categorieën opdrachtgevers en financiers in 2023

CIJFERS

- ▶ LinkedIn: **2.500** volgers
- ▶ Bosberichten: **2.050** abonnees

Symposia

• Symposium 'Praktijkboek Bosbeheer'

In april bezochten 120 deelnemers het symposium dat volledig draaide om de herziene versie van het Praktijkboek Bosbeheer waarvan Inverde en Probos de uitgever zijn. Dit boek fungeert als lesmateriaal voor de MBO- en HBO-opleidingen Bos- en Natuurbeheer in Nederland en Vlaanderen en is een uitgebreide informatiebron voor bosbeheerders.

• Symposium: 'Bos als oplossing, op het kruispunt van onderzoek, beleid en praktijk'

Probos participeert in de Coalitie Bos en Hout (CBH). In mei organiseerde het CBH met de Wageningen University & Research en de KNBV voor 100 deelnemers een symposium over vitaal bos en klimaat. Met een presentatie van de resultaten van 4 jaar onderzoek en een vooruitblik op het concretiseren van de Bossenstrategie. Ook organiseerde het CBH voor de landelijke en provinciale boscoördinatoren themabijeenkomsten over het realiseren van nieuw rivier- en beekbegeleidend bos en over de financiering van nieuw bos.

• Symposium: 'Bossenmonitoring, nut en noodzaak van bosinventarisaties'

In oktober organiseerde Probos voor 100 deelnemers het symposium 'Nut en noodzaak van bosinventarisaties'. Betrouwbare cijfers en informatie over de toestand van het bos zijn essentieel om ontwikkelingen in het bos te kunnen volgen in de tijd, zodat bossen op een duurzame manier beheerd kunnen worden.

Verhalen over bomen en bos

Over bomen en bossen kun je veel vertellen. Elke week een bericht op LinkedIn en X leverde ruim 1.000 nieuwe volgers op. Onze Bosberichten gaan naar 2.050 abonnees. De eerste publicatie ging over: 'Bosuitbreiding in de bossenstrategie, waar staan we nu?' De tweede over: 'Effecten van graasdruk op bosverjonging op de Veluwe.' En de derde over: 'Bossenmonitoring: essentieel voor vakkundig bosbeheer en doelmatig beleid.'

Er is veel interesse voor de infographic: 'Herkomst hout voor Nederlandse bouw in beeld'.

De pers weet ons goed te vinden. We hadden mooie publicaties in De boomkwekerij, Vakblad Groen, P-plus, Vakblad Natuur, Bos en Landschap, Houtwereld, Boskrant, NRC en Binnenlands Bestuur en je zag ons bij uitzendingen van EenVandaag en RTL Nieuws.

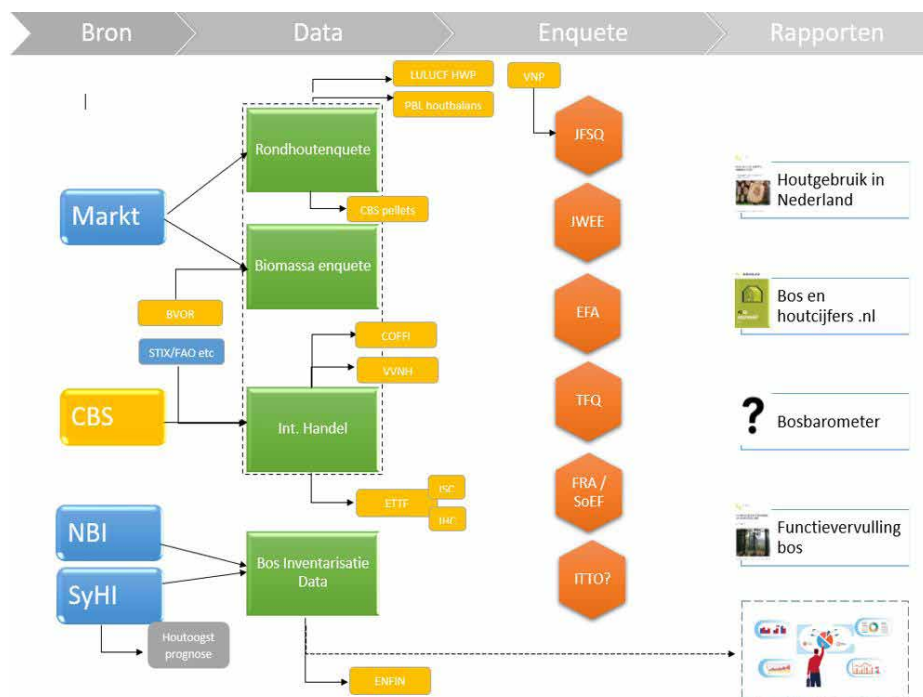

Gegevensvoorziening

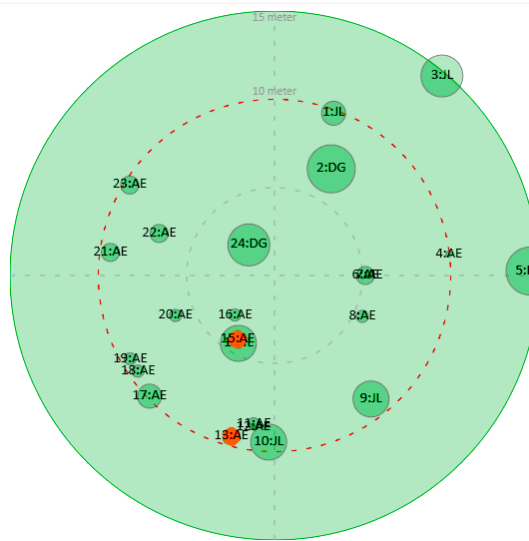
Betrouwbare statistieken en marktgegevens over bos en hout zijn van groot belang voor beleid, onderzoek en bosbeheer. Probos verzamelt, bewerkt, analyseert, communiceert en archiveert al decennialang statistieken. Probos is dé gegevensautoriteit op het gebied van bos- en houtgerelateerde statistieken. Wij gaan voor innovaties in dataverzameling en het koppelen van (bos)data aan biodiversiteit en klimaat.

Dataverzameling (inter)nationale houtstatistieken

Aan de bron, in het bos en bij spelers op de markt, haalt Probos een schat aan data op waarmee we de stand van zaken en ontwikkeling van het Nederlandse bos inzichtelijk maken. Op het gebied van bos- en houtcijfers is Probos aangewezen als nationaal correspondent. In deze rol rapporteren we niet alleen nationaal maar ook internationaal. Onderstaand schema geeft een schets van dit speelveld.

Plotnummer: 56076 Data uit: NBI8 Opnamedatum: 23-05-2023

Positie Nederlandse Bosinventarisatie versterkt

Al bijna 20 jaar participeert Probos in de [Nederlandse bosinventarisaties](#) (NBI). In 2022 startte de 8ste NBI die tot 2028 loopt. Voor de 8ste NBI zijn inmiddels 1.381 plots gemeten en geanalyseerd. 2023 stond in het teken van technische innovaties met betrekking tot dataverzameling, analyse en opslag. We bouwden een interactief veldwerkportaal dat het werk voor veldwerkmedewerkers en dataspecialisten vereenvoudigt en versnelt.

CIJFERS

- ▶ 8ste NBI: al **1.381** plots gemeten
- ▶ Enquêtes houtverwerkende industrie: **174**

Inzicht in houtproductie, -gebruik en -stromen in Nederland

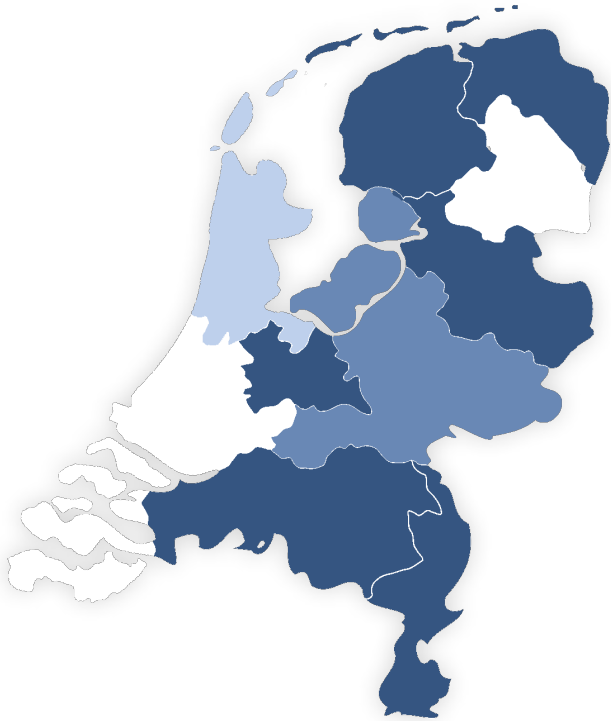
In vervolg op 2020 en 2021 is de publicatie van de infographic '[Houtproductie en -gebruik in Nederland](#)' voortgezet. De cijfers van 2022 zijn binnenkort beschikbaar. Ook de '[Herkomst van hout voor de bouw](#)' is vertaald in een laagdrempelige infographic. Naast het analyseren en verbeteren van bestaande data zet Probos jaarlijks twee enquêtes uit onder 174 bedrijven in de houtverwerkende industrie om zo een goed beeld te krijgen van de markt.

Van SyHi naar SyBi

Voor Staatsbosbeheer en andere bos-eigenaren analyseert Probos bosinventarisatiedata op individueel perceelniveau (SyHi's = systeem voor houtmeetkundige inventarisatie). Borgman Beheer Advies doet hiervoor de veldinventarisaties. In 2023 is 8.105 ha bos geïnventariseerd en geanalyseerd. Probos verkent hoe SyHi is om te buigen naar SyBi (systeem voor bosinventarisatie), waarbij alle aspecten van het bos worden meegenomen en dus niet alleen de houtvoorraad en -oogst.

Toekomstbestendig bosbeheer

Bomen en bossen staan onder druk bijvoorbeeld door verdroging, verzuring, versnippering, hoge graasdruk en het veranderend klimaat. Probos faciliteert bosbeheerders om hun bos toekomstbestendig te maken. Dit doen we door het ontsluiten van praktische (beheer)kennis en het ontwikkelen van tools die bijdragen aan klimaatslim bosbeheer. Een goede balans tussen economische, ecologische en sociale bosfuncties is daarbij cruciaal.

Ondersteuning provincies op weg naar vitalere bossen

Op basis van de inventarisatiegegevens uit de NBI en SyHI heeft Probos inmiddels 9 provincies ondersteund om hun revitaliseringsopgave in kaart te brengen en/of hun provinciale bossenstrategie en/of hun bosuitbreidingsopgave te formuleren.

De provincie kleurt donkerder naarmate Probos intensiever betrokken was.

Gemeenschappelijk monitoringsprotocol

Samen met Wageningen University & Research, Van Hall Larenstein, Bosgroepen, Landschappen NL/Geldersch Landschap en Kasteelen en Staatsbosbeheer stelt Probos een gemeenschappelijk monitoringsprotocol op om de mate van bosverjonging te volgen en te evalueren. Een benchmark is gedaan naar de protocollen die verschillende organisaties al hebben.

CIJFERS

- ▶ Probos: actief in **9** provincies
- ▶ Factsheets: **3** boomsoorten
- ▶ Graasdrukmonitoring: **1.200** plots Veluwe
- ▶ Invasieve exoten: **18** soortbeschrijvingen

Klimaatslimme boomsoorten en herkomsten

Met het oog op de klimaatverandering werkt Probos met verschillende partijen samen om beheerders handvatten te bieden voor het uitvoeren van klimaatslim bos- en natuurbeheer. Zo ontwikkelde Probos samen met de Wageningen University & Research en Staatsbosbeheer nieuwe [factsheets voor 3 boomsoorten](#). De factsheets zijn terug te vinden op de website van de [Gereedschapskist Klimaatslim Bos-en Natuurbeheer](#). Probos draagt bij aan de uitbreiding van deze site met nieuwe informatie en voorbeeldprojecten. Een filmpje laat zien hoe je [handmatig bosplantsoen plant](#).

Vraatdrukmonitoringsnetwerk

Wildvraat heeft grote impact op het bos van de toekomst. Wild heeft immers een sturende invloed op de soortensamenstelling in het bos en de mate van verjonging. Om die reden heeft Probos samen met partners in 2020 op de Veluwe een netwerk van 1.200 plots uitgelegd voor het [monitoren van vraat door hoefdieren](#). Zo'n 100 professionals en vrijwilligers werken mee in dit project.

De resultaten geven inzicht in de relatie tussen de dichtheid van wilde hoefdieren en de mate van vraat aan jonge bomen. Het project loopt tot 2027, maar nu al worden terreinbeheerders zich bewust van de effecten van hoefdieren op de ontwikkeling van de bosstructuur en -samenstelling. In 2023 zijn ook in Noord-Brabant, Flevoland en Utrecht gesprekken gestart over de uitrol van een netwerk waardoor het onderzoeksveld en de variabelen aanzienlijk vergroot zullen worden. [Lees ook ons Bosbericht](#).

Invasieve exoten

Invasieve exoten zijn een bedreiging voor de inheemse soorten en daarmee voor de biodiversiteit. Als kennisinstituut participeert Probos in het [Kennisnetwerk Invasieve Exoten](#). Dit platform bundelt, valideert en vertaalt bestaande en nieuwe kennis naar praktische handreikingen. Drukbezocht waren de kennisbijeenkomst over [het beperken van aansprakelijkheidsrisico's](#) en de

werkschuurbijeenkomst over de [gebiedsgerichte aanpak van invasieve exoten](#) georganiseerd door de VBNE en de waterschappen. De website van het kennisnetwerk groeide van 46 naar 64 soortbeschrijvingen en trok ruim 35.000 bezoekers met een piek in juni (groei Japanse duizendknoop). Via LinkedIn worden zo'n 800 volgers regelmatig geïnformeerd over nieuws en ontwikkelingen.

Probos cursussen

Elk jaar organiseert Probos [cursussen](#). In 2023 ontvingen we 65 cursisten.

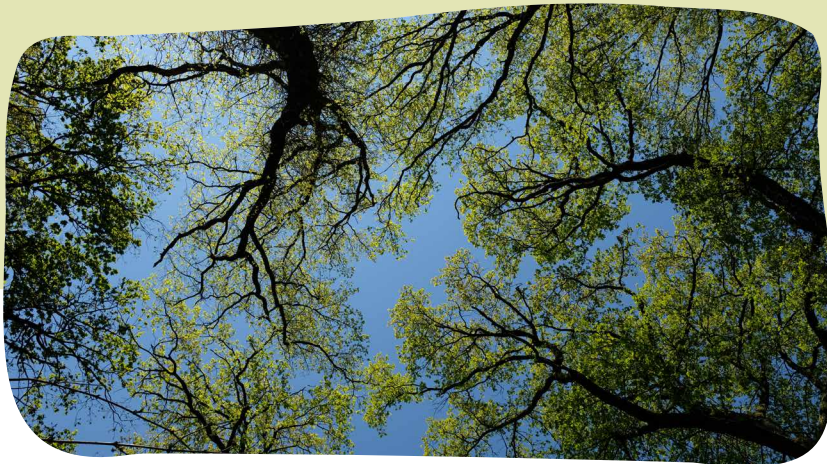
- 'Bodembiologie bij bosbeheer' i.s.m. Adviesloket Bodem en Natuur, BosBalans, GroeiBalans en Borgman Beheer en Advies
- 'Erfgoed in het bosbeheer' i.s.m. CH Advies in Lagen
- 'Lanenbeheer voor vlermuizen' i.s.m. de Zoogdiervereniging

Sponsoractiviteiten

Probos sponsort podia voor het delen van kennis, zoals de Beheerdersdag, de KNBV, de vakvereniging voor bos en bosbeheer, en ook haar populaire Bosbeheerquiz. We zijn partner in het Deltaplan Biodiversiteitsherstel. Voor toekomstige collega's in de sector steunen we Sylvatica, een studievereniging van de WUR, en de Thesis Award van de WUR voor de meest veelbelovende scriptie. Onze twee stageplekken zijn bijna continu bezet.

Meer bomen en bos

Bomen en bossen zijn onmisbaar voor mens en natuur. Ze herbergen een keur aan planten- en diersoorten, vangen fijnstof af, leggen CO₂ vast, zuiveren en houden water vast en bieden verkoeling. Daarom zet Probos zich in voor bosuitbreiding. Dat doen we door het ontwikkelen en uitdragen van kennis, instrumentaria en praktijkvoorbeelden. Overigens niet alleen op het gebied van het bos en plantsoen, maar ook op het gebied van ruimtelijke inpassing, slimme functiecombinaties en kosten en baten.

Nationale bossenmakelaar

Najaar 2023 kregen we van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) de opdracht voor het project '[Nationale Bossenmakelaar](#)'. In de aanloop naar dit moment zijn de contacten uit de pilotfase verstevigd en zijn nieuwe contacten gelegd onder andere met de provinciale boscoördinatoren. Ook hebben we enkele grondeigenaren op weg geholpen naar nieuw bos. Om de doelstelling van meer bomen en bos voor elkaar te krijgen, zet [de bossenmakelaar](#) nu vooral in op samenwerking teneinde de knelpunten rondom

de beschikbaarheid van grond, geld en ruimtelijke ordening procedures op te lossen.

Om ook in de praktijk te ervaren waar initiatiefnemers bij bosuitbreiding tegenaan lopen, zijn pilots interessant. [MSO dakdekkers](#) is een mooi voorbeeld. Net als steeds meer bedrijven willen zij vanuit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid bijdragen aan het realiseren van meer bos, maar het vinden van een geschikte locatie voor de aanplant van bos is nog een hele opgave.

Evaluatie houtopstandenregelgeving

Voortvloeiend uit de Landelijke Bossenstrategie, is de vraag ontstaan of de bescherming van de bestaande houtopstanden nog wel op een eigentijdse manier is geregeld. In opdracht van het ministerie van LNV voerde Probos in 2023 een evaluatie uit naar de houtopstandenregelgeving. Het rapport publiceren we binnenkort.

Verduurzamen houtketen en waarderen bos-ecosysteemdiensten

Probos draagt bij aan bosbehoud én aan het vergroten van het areaal aantoonbaar duurzaam beheerd bos wereldwijd. Dit doen we door het vergroten van de vraag naar aantoonbaar duurzaam geproduceerd hout. Maar ook door het ontwikkelen van inkomsten uit andere producten en diensten die het bos levert. Hierdoor neemt de waarde van bos toe.

Cities4Forest (C4F)

In 2023 zijn de gemeenten Amsterdam en Rotterdam toegetreden tot het [C4F](#) project. Het doel is steden direct te binden aan gemeenschapsbossen. Via het gebruik van duurzaam geproduceerd hout uit deze gemeenschapsbossen wordt het verhaal van de betreffende gemeenschap en het belang van het bos verteld. Bovendien krijgt de gemeenschap de kans zich verder te ontwikkelen. De steden gaan dit 'conservation timber' gebruiken voor bankjes, een voetgangersbrug (Amsterdam) en vlonders.

Bigi Poika

Amsterdam koos voor een band met de Surinaamse gemeenschap Bigi Poika. Probos helpt de gemeenschap met het opzetten van een (export)handelsketen en het (FSC-) certificeren van hun gemeenschapsbos. Op inhoud werken we samen met onze Surinaamse partner Environmental Services & Support (ESS). Opdrachtgever is het World Resources Institute. Vervolgfinanciering is toegezegd door de Inter-American Development Bank. Ook FSC Nederland draagt bij aan het project. Op uitnodiging van Probos en de lokale gemeenschap vertoefde fotograaf en cameraman Emil Roes een tijdje in Bigi Poika. Bekijk de prachtige [sfeerimpressie](#).

Bolivia, Guyana en Guatemala

Rotterdam betreft het conservation timber uit FSC-gecertificeerde gemeenschappen in Bolivia, Guyana en Guatemala. Op uitnodiging van Rainforest Alliance zijn ook gemeenschappen in Mexico en Guatemala bezocht. Met de publicatie in [Binnenlands Bestuur](#) (oplage 48.000) is de basis gelegd voor de uitbreiding van dit concept naar meer steden.

Waarderen boscysteemdiensten: CO₂-vastlegging

Koolstofcertificaten Suriname

Op verzoek van Conservation International Suriname en samen met Face the Future en ESS, ondersteunt Probos Suriname bij het creëren en vermarkten van koolstofcertificaten gebaseerd op aantoonbaar verbeterd bosbeheer. De pilot richt zich op zo'n 163.000 ha tropisch bos, beheerd door lokale gemeenschappen en commerciële bedrijven. De potentiële betalingen voor ecosystemendiensten (PES) die gebaseerd zijn op klimaatslim duurzaam bosbeheer, dragen bij aan het verbeteren van het verdienmodel voor behoud en duurzaam beheer van bos in Suriname: het bosrijkste land ter wereld.

Koolstofcertificaten Nederland

Voor ARK Rewilding Nederland en een groep agrarisch ondernemers (agroforestry, ondersteund door

de provincie Noord-Brabant) is een projectplan geschreven voor het verkrijgen van koolstofcertificaten bij [Stichting Nationale Koolstofmarkt](#) (SNK). SNK ondersteunt de vrijwillige, nationale koolstofmarkt. Hiermee is de basis gelegd voor een totaal van ruim 10.000 (verhandelbare) CO₂-certificaten voor de komende 20 jaar, waarbij elk certificaat staat voor één ton additioneel vastgelegde CO₂ door bos en bomen.

CO₂ berekeningen

Met behulp van de CO₂-rekentool, ontwikkeld door Probos en Face the Future, is in Nederland voor Landschapsbeheer Gelderland, Bosgroepen, Trees4all, particulieren en Staatsbosbeheer de CO₂-vastlegging in de komende jaren berekend voor een totale oppervlakte van 72 hectare nieuw bos.

Timber market survey

Om hout importerende brancheorganisaties in Europa te motiveren duurzaam inkoopbeleid voor hun leden te formuleren en de voortgang van de verduurzaming te monitoren, heeft Probos de online dataportal [Timber market survey](#) ontwikkeld. Leden van de brancheorganisaties rapporteren hier hoeveel hout en houtproducten zij hebben ingekocht en welk deel daarvan afkomstig is uit aantoonbaar duurzaam beheerde bossen.

In 2023 is 8,7 miljoen m³ rhe (rondhout-equivalenten) gerapporteerd, waarvan 80% gecertificeerd duurzaam (FSC of PEFC, zie de grafiek). Het totale volume aan tropisch gezaagd hardhout bedroeg 1,3 miljoen m³ rhe (15% van totaal) waarvan 49% gecertificeerd duurzaam, wat bijdraagt aan duurzaam bosbeheer van minimaal 2,2 miljoen hectare tropisch bos. Dit betekent dat er nog volop werk aan de winkel is om tot 100% gecertificeerd duurzaam te komen.

Eind 2023 sloot één nieuwe brancheorganisatie zich aan. Dit brengt het totaal nu op 6, die ruim 500 hout importerende bedrijven vertegenwoordigen. We zijn in overleg met enkele andere organisaties. Immers, hoe meer vraag naar duurzaam geproduceerd hout, hoe groter het areaal duurzaam beheerde bossen wereldwijd.

